

Nr 238.

Av herrar **Edberg** och **Andersson** i Göteborg, *angående skapande av en gemensam nordisk arbetsmarknad.*

Under ofärdsårens tryck har den nordiska samhörighetsviljan stärkts och fördjupats. Över gränserna har en livlig debatt i tal och skrift förts om det framtida samarbetets gestaltning. Meningarna ha varit delade om hur långt samgåendet mellan de nordiska länderna bör sträcka sig. Alla ha dock — oberoende av de skilda öden som nu övergå de nordiska folken — varit ense därom, att en grundval måste skapas för ett väsentligt intimare samarbete än under förkrigsåren.

Många olika vägar föra till målet. Som en av de mera betydelsefulla praktiska åtgärderna anmäler sig skapandet av en ökad nordisk arbetsgemenskap. Frågan är icke ny. Den har tidigare många gånger diskuterats, och vissa begränsade åtgärder ha också vidtagits. I stort sett måste dock konstateras, att nationsgränserna utgjort demarkationslinjer även på arbetslivets område. Nordbon har betraktats som en utlänning så snart han överskridit gränsen mellan sitt eget land och det nordiska grannlandet. På detta område torde emellertid en verklig omvälvning ha inträffat i betraktelsesätten under krigsåren. De många tiotusenden norska och danska flyktingar, som drivits att lämna sina länder och i stor utsträckning kommit att göra en verklig arbetsinsats i vårt land, ha tvevelsutän verkat i utjämningens riktning. På svenskt håll är man säkerligen också fullt beredd att göra en arbetsinsats vid återuppbyggandet i de krigshärjade broderländerna, därest detta skulle tarvas. I detta sammanhang kan måhända det överraskande positiva resultatet av en Gallupundersökning om villigheten att göra en arbetsmånad i något nordiskt land efter kriget åberopas. Även med reservation för den begränsade räckvidden av dessa faktorer har man anledning förutsätta, att efter kriget gynnsammare förutsättningar än tidigare komma att finnas för att förverkliga den tanke, som en gång formulerades i orden "en fri arbetsmarknad för fria nordiska folk".

Värdet av en den öppna dörrens politik på arbetslivets område ligger självfallet inte endast däri, att den skulle bidra till att inom vida lager förankra den nordiska samkänslan. Snarare kan sägas, att en ökad samhörighet skulle bli en direkt vinst av de praktiska fördelar den öppna arbetsmarknaden kan tänkas komma att medföra.

Först och främst skulle de ökade rörelsemöjligheterna på arbetsmarknaden medverka till att vidga horisonterna och till fördjupade erfarenheter såväl mänskligt som fackligt. Detta skulle äga en utomordentlig betydelse inte minst

för ungdomen, som under de senare decennierna i stor utsträckning saknat de möjligheter som exempelvis forna tiders gesällvandringar bjödo.

De rikare möjligheter att utveckla sig som en gemensam nordisk arbetsmarknad skulle erbjuda den enskilde borde också komma näringslivet till godo därigenom att skilda anlag och fallenheter kunde utnyttjas inom ett större område. All erfarenhet visar, att näringslivet främjas genom att de mänskliga cirkulationsbetingelserna ökas. Det behöver blott erinras om hur Amerikas för-
enta stater tidigare kunnat profitera på den tidvis starka invandringen från den gamla världen.

De nordiska länderna ha utvecklat en mängd högkvalificerade specialindustrier, särskilt inom metallfacket, ofta med hela världen som avsättningsområde. Dessa industriers behov av specialutbildade ingenjörer och arbetare skulle lättare kunna tillgodoses inom en vidgad arbetsmarknadsram, samtidigt som det för den enskilde, som underkastade sig specialutbildning, skulle vara en stimulans att veta att den större sfären gav honom ökade framkomstmöjligheter.

När ett land stängt dörrarna för vad det betraktat som främmande arbetskraft har motiveringen ofta varit den, att man velat förhindra uppkomsten av arbetslöshet. Arbetstillfällena skulle reserveras för det egna landets arbetare. Den invändningen kan också väntas, att den gemensamma arbetsmarknaden skulle kunna öka arbetslöshetsrisken för något av de enskilda länderna. En sådan invändning kan inte utan vidare avvisas. Frågan förtjänar att ingående penetreras. Mycket talar dock för, att en vidsträcktare arbetsmarknad skulle medföra en mindre arbetslöshet. Redan 1909 påpekade sir William Beveridge i sitt stora verk om arbetslösheten som industriellt problem, hur i själva verket den isolerade arbetsmarknaden framkallar arbetslöshet. Hans iakttagelser ha sedermera slående verifierats på skilda områden och i olika sammanhang. Det riktiga i den Beveridgeska tesen kan också sägas bekräftad av de organ, som alla civiliserade stater infört för att underlätta arbetseirkulationen. Den offentliga arbetsförmedlingens uppgift är ju sålunda att verka utjämnande och organisera arbetsmarknaden icke blott på den enskilda platsen utan inom hela det större område, som ett land utgör. Dessa erfarenheter tala starkt till förmån för den vidgade arbetsmarknaden.

Under tidigare kriser på arbetsmarknaden hette den stora reservoaren Nordamerika. Sedan USA stoppade den fria invandringen genom införande av viss kvotering står denna reservoar icke längre till förfogande. Det kan heller inte vara särskilt gynnsamt för mindre bemedlade länder sådana som de nordiska att mista en mängd av sitt rörligare och bästa folkmaterial så som skedde under den stora emigrationens dagar. Man måste räkna med att Norden i framtiden kommer att vara hänvisad till sig själv. I den mån en reservoar kan behövas, måste den finnas att tillgå inom Norden.

Invandringsspärren till Amerika motiverades bl. a. med farhågor för att en ohämmad invandring skulle medföra en sänkning av den ekonomiska stan-

darden och den kulturella nivån. Samma skäl kunna inte åberopas för att bibehålla demarkationslinjerna mellan de nordiska länderna. Vad kulturutvecklingen i de nordiska länderna beträffar, har den varit så ensartad, att man med skäl kan tala om ett verkligt nordiskt kulturförbund. Gemenskapen i språk mellan de flesta av Nordens länder har givetvis härvidlag utgjort ett sammanhållande kitt. I fråga om den ekonomiska standarden må endast erinras om att löneutvecklingen i Danmark, Norge och Sverige förlöpt efter i stort sett parallella linjer. Lönenivån inom dessa tre länder visade före kriget endast obetydliga skillnader. Helt annorlunda har förhållandet varit beträffande Finland, varvid dock bör observeras att också levnadsomkostnaderna varit lägre i Finland än i de övriga nordiska länderna. Den stora olikheten i språkhänseende mellan finnarna och de skandinaviska folken torde också medföra, att några mera omfattande förflyttningar av arbetskraft mellan dessa språkgrupper icke komma att ske. Om förhållandena tillåtas utveckla sig någorlunda normalt kan man också vara förvissad om att styrkan hos de fackliga organisationerna i de skandinaviska länderna skall förhindra, att den större cirkulationen så verkar, att standarden i något land därav äventyras.

Det skall måhända visa sig, att arbetsmarknadens slussar icke böra öppnas med ens utan att en successiv utveckling till en fullständigt öppen arbetsmarknad bör ske. Den frågan kan endast bedömas i samband med ett ingående studium över den större arbetsmarknadens problem. Vad som emellertid redan nu bör fastslås är, att någon massförflyttning, någon internordisk folkvandring, icke gärna kan tänkas bli resultatet av att de nuvarande spärrarna avlägsnas. Redan nationalekonomiens fader Adam Smith fann, att "av alla slags bagage låter människan sig svårast transporteras". Några större förflyttningar inom det enskilda landet förekomma ju ej heller annat än under skeden av stora omvälvningar inom näringslivet — det ligger nära till hands att erinra om folkströmmen mot norr kring senaste sekelskiftet, när de små brukena i Bergslagen utsattes för massdöd under det att träets begynnande storhetstid lockade folk till det norrländska kustbandet.

Motionärerna äro icke blinda för de praktiska svårigheter av skilda slag, som kunna möta för ett förverkligande av detta projekt. Men det synes oss som om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skulle komma att medföra så många fördelar i olika avseenden, att den skulle rymma så många värden ur såväl materiell som andlig synpunkt och att den skulle verka så fruktbärande både för näringslivet och för den nordiska samkänslan, att frågan så snart som möjligt bör tas upp till allvarig prövning i samråd med de andra nordiska ländernas ansvariga myndigheter. En sådan samnordisk arbetsmarknad skulle på sitt sätt vara den logiska fortsättningen på det intima samarbete inte minst på det fackliga planet, som sedan länge ägt rum mellan de nordiska ländernas arbetarrörelser, samtidigt som den även skulle äga vidare perspektiv och syftning. En gemensam nordisk arbetsmarknad skulle på ett begränsat men

ytterst betydelsefullt område bidra till att föra begreppet Norden ut från idéernas värld till verklighetens.

Frågans intima samband med det allmänna efterkrigsarbetet torde inte tarva någon särskild argumentering.

Vi hemställa därför,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att regeringen snarast möjligt tillsammans med de övriga nordiska ländernas regeringar tar upp till allvarlig prövning frågan om skapande av en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Stockholm den 21 januari 1944.

Rolf Edberg.

Sven Andersson,
Göteborg.